

BORVÁSÁR

Nem bántam meg, hogy társul szegődtem Mózsi mellé, aki már napok óta pengette: jó volna fölkerelkedni és látogatást tenni bent a szőlőtermő vidéken, ahol ilyenkor már kiforrott az új bor. Ősi szokás, mondhatnám azt is, apáról fiúra szálló hagyomány, fölrakni a szánra a fonott korsókat, s elindulni így tél derekán, amikor semmi egyéb dolog nem akad, pláne, ha már a hízott sertés is fent a padláson füstölődik, le a bortermő vidékre, ahol a pincékben vékony csapokon csurgatják vagy tökből készült lopókkal szívogatják a karcos nedűt. A hordók ilyenkor még teli vannak, s hiába kopogtatja őket az ember az ujjá bütykével: nem konganak süketen. A felső falvakból való korsók aztán megtelnek borral, s szépen hazautaznak a havasalji községekbe. Ott megtartják a keresztelőket, a vidám lakodalmakat, nagyokat isznak, és rekedtségig énekelnek az emberek, elbúcsúztatják a katonának bevonuló legényeket, s arra ismét isznak egyet.

A kocsmák ilyenkor akár be is zárhatnak. A küszöbön legfölnebb az a négy-öt megrögzött pálinkakortyolgató teszi át a lábát, aki mindennap kikéri a maga egy-két porcióját a söntésben tétlenül gunynyasztó kocsmárostól.

A két darab, egyenként öt literes, fonott üvegkorsó az utóbbi napokban már erősen izgatta Mózsit. Egyedül viszont unalmas az út. Így tehát engem környékezett meg, hogy kapaszkodjam föl melléje a szénával bélelt ülésre, és tartsak vele borvásárló szánútján.

Mivelhogy akkoriban magam is időmilliomosnak számítottam, miért ne engedtem volna a csábításnak? Hiszen ebből csak jó származhatott. Megtöltjük aransárga nedűvel a korsókat, s esténként, vacsora után, a nagy magányosságban elszopogatjuk majd. Ennél jobbat, így télen, amikor végtelenül hosszúak a falusi esték, úgysem tehet az ember. S ha néha még a kártyát is elővesszük, s eljátszunk egy-két filkóst vagy jobbot, elmondhatjuk majd, hogy kitűnően töltöttük a téli estéket, barátságban, meghittén, békeségben, magunk közt, tehát jó társaságban.

De a borvásár amolyan rendkívüli, szinte ünnepi alkalomnak is számít a nálunkfelé való lovas emberek életében. Az ünnepre pedig igyekszik kicsípni magát az ember. Mózsi is magára ráncigálta fényes szárú csizmáját, patyolatfehér harisnyáját, elől a sötétkék csavaros zsinórozással, és belebújt posztó ujjasába, amelynek szép, fényes bárányprémből készült gallérja volt s a mellén szintén gazdag zsinórozás, csakhogy nem kékből, hanem feketéből.

Viseltes városias nagykabátomban, amelyet még középiskolás diákkoromban kaptam „ajándékba” valamilyen társadalmi segélyakció folytán, s amelyen bizony már keresztülfúj a szél, úgy festhettem mellette, mint valami viharvert varjú.

A borzos sörényű apró lovak csak úgy röpítettek a jól letaposott, havas úton. Mintha egyenest a mennyországba akarnának száguldani velünk. Éles körmű szél csapott szembe és süvöltött a fülünk mellett akkor is, ha feltúrtuk a nagykabát gallérját, s behúztuk a fejünket, főleg a fülünket védelmezve. Az utat kis patak követte, amelynek medrét a girbegörbe, hó alatt roskadozó fűzfák rendetlen sora jelezte. A patak befagyott, aztán a jeget belepte a hó. Vastag fehér takaró alatt dideregtek a szőlőtőkék is kétoldalt, a szelíden emelkedő hegyoldalakon, ahová néha rátűzött a gyöngye fényű téli nap, s milliónyi kristály szikrázott vakítóan. Be kellett hunyni a szemet, a mindent elborító fehérség valósággal szúrta.

Pedig Mózsi ugyancsak gyakran pillogatott a szőlőtökéket rejtő hegyoldalak felé. Némi irigységet

sejtetem a pillantásaiban. Milyen jó volna, ha a mi falunk meredek, szakadékos hegyoldalai is alkalmassak volnának a szőlőtermesztésre! Jól fizet a szőlő a gazdaembernek. Igaz, sok a munka is vele, no meg szaktudást, gyakorlatot igényel.

A csengős lovakkal úgy vonultunk be a szőlős faluba, mint valami hódítók. A lovak talán megsejtették: még hevesebben rázták a csengőiket, s olyan élesen csilingeltek, hogy a boltíves nagy téglalapuk mögül gyermekek szaladtak elő, – tán csak nem az angyal jött el megint?

Aztán Mózsi a korbács nyelét beszúrta az egyik ló hámja alá, abrakostarisznyát akasztott a nyakukba, s hagyta őket, hadd gőzölögjenek a fásztó út után, lepje be sörényüket a zúzmarra. Pokrócot dobott a hátukra. Mi pedig gyaloglásra fogtuk az utat. Csúszott a jégen a láb, egyensúlyoztunk, s minden lépés után halk káromkodásokat sziszegtünk a fogunk közt. Jártuk a házakat, tájékozódunk. Már vagy öt pincének végigkóstolgattuk a hordóit. Egyik helyen jófajta, illatos muskotályra akadtunk, s ott Mózsi nyomban belemelegedett a szőlőművelés fortélyainak megtárgyalásába. Elmagyaráztatta magának, hogy mi az a „válogatás”, miféle műveletet neveznek „hónaljozásnak” vagy „fattyazásnak”, és hogy is megy az a bizonyos „bekurtítás”.

A gazda készségesen adta meg a felvilágosításokat. Egy ötvenvedres hordó mellett állt, fél könyökkel a hordóra támaszkodva, s a szűk pinceablakon beverődő szürke fény épp a kék kötényére esett. De az istennek sem jutott volna eszébe, hogy a kitartó érdeklődést még egy csorrintás muskotállyal honorálja.

Én másvalahogy képzeltem el a borkóstolót. Azt hittem, az ember lemegy a pincébe, s ott sorra csordultig töltik a poharát minden egyes hordóból. De úgy látszik, a boros gazdáknak is volt már bőséges tapasztalatuk a vásárlókkal: alig egy ujjnyit csorgattak a pohár fenekére. Kell? Nem kell? Akkor adjon isten egészséget s minden jót, mert neki dolga van, nem lophatja a napot miattunk.

Hamarosan rájöttem, hogy Mózsi, aki otthon dicsegeteket zengett a kocsmáros vízzel keresztelt hitvány borairól, itt egyszerre nagyon igényes lett. Hiába, egy komoly szándékú borvásárlónak kényesnek kell lenni. A pénz az ő zsebében lapul. Alaposan tájékozódni kell, végigkóstolni, amit lehet. Különben is Mózsi olyan magabiztosan nyitott be a kapukon, s olyan hősi elszántsággal vette föl a harcot a rekedt hangú, mérges kutyákkal, mintha legalábbis három-négy óriási hordót szándékozna elgurítani, – persze, ha sikerül nyélbeütni a vásárt.

De a gazdák csak a szemük sarkából nézték. Gyanakvás ült az arcukon. Ismerik ők az effélét.

Én azon töprengtem, hogy miért nem hoz soha a mi falunkba ilyen tiszta, zamatos bort a kocsmáros. Bár lehet, hogy a maga módján, a saját szempontjából neki van igaza. Hiszen Mózsi a híg löre mellett is elnótázik a kocsmában akár kivilágos kivirradtig. Tetheti, mert otthon nem várja az asszony számonkérő, villámló tekintete: évek óta özvegyember, s még fiatal is, alig múlt harmincöt esztendő. Szegény felesége sietett helyet foglalni magának a temetőben a roskadozó sírok között, alig éltek együtt másfél esztendőt. Gyermekek sem maradt. Kinek spórolná hát Mózsi a pénzt?

Hát csak bor legyen meg cigánymuzsika.

Most jöttem rá, milyen alapos szakértője Mózsi a borféléknek! Az egyikről fejcsóválva állapítja meg, hogy hordóízű. A másikról, hogy túlságosan megpermetezték a szőlőt, erősen karcol a kékkötől. Egy hasas hordónál azt a véleményt kockáztatta meg: nem hiszi, hogy az még tavalyelőtti volna. Az óborknak nincsen erős illata, nyilván be akarja őt csapni a gazda. De hát nem olyan ember ő, akit rá lehet szedni! Közben int nekem a szemével, mely a szokottnál fényesebben ragyog már: gyerünk, menjünk tovább, a szomszédba. Majd meglátjuk, esetleg visszatérünk ide, ha jobbat nem kapunk.

A boros gazdák arca barátságatlan színt vált. A szemöldökök komoran összerándulnak. Olyan komolyság vesz rajtuk erőt, hogy még a búcsúzó köszö-

nésünket sem igen akarják viszonzni. Pedig Mózsi ugyancsak barátságosan nyújtja felénk a kezét. Állunk az utca közepén, tanakodunk, nézdelődünk.

– Amondó volnék, hogy menjünk vissza az első-höz, az öreghez – süti ki végül hosszas latolgatás után.

Kicsit elcsodálkozom, s csóválom a fejem:

– Az öreghez? Hiszen az volt legbarátságtalnabb! Csakhogy ki nem kergetett a házából! A bora pedig a legrosszabb!

Mózsi meghökken. Nyilván nem értette, mióta lettem én is olyan nagy szakértője a borfajtáknak. Sietett bizonykodni:

– Már hogy volna a legrosszabb? Olyan bort mostanig még nem kóstoltam ebben a faluban! A legjobb bor! – és lekicsinylően legyintett a kezével. – De hát ért is maga ehhez? – s jelentősen elmosolyodott kicsi hegyes bajusza alatt, sötét szeméből pedig biztató fény lövellt felém.

Jól van hát, nem vitatkozom, nem azért szegődtem melléje erre a nevezetes napra, hogy akadályozzam útjaiban, és befolyásoljam az ízlését. Indulunk vissza az öreghez. Ismerem én Mózsit, s tudom róla, hogy neki teljesen mindegy a bor minősége, nem sokat számít a cukortartalom meg az aroma sem, a fő, hogy kedvet lobbantson a vérében. Ellenben az aszszonyfélében annál válogatósabb. Ott már nem mindegy, hogy milyen nőszemély akad a pillantása horgára!

A kék kötényes, őszesen lekonyuló bajuszú s kissé nehézkes mozgású gazdának igaz, hogy savanyú a bora, akár ecetnek is eladhatná a szövetkezetbe, – viszont volt ott egy fiatal fehérnép, akit a házában láttunk... Azazhogy nem is láttuk, csak éppen megpillantottuk, mintha futó árnyék osont volna el a szemünk előtt. Árnyék, amely uszályként vonja maga után a férfi gondolatait, kíváncsiságot támaszt, s remegést lop a szívbe. Úgy véltük, csakis a leánya lehet az öregnek, amit aztán a szomszédok is megerősítettek, ahogy Mózsi nagy ravaszul, ártatlanul ostoba arcot vágva, ráterelte a szót már az első udvaron.

A leány, amint beállítottunk a házukba, nyomban áthúzódott a másik szobába, mintha bujkálna előlünk. S azt hiszem, ez volt a baj. Ez villanyozta föl a Mózsi kíváncsiságát. Ezért kellett neki visszakanyarodnia a kék kötényes, öregedő gazda portájára. Nyilván látni akarta azt a rejtőzködő hajadont, s a szemébe szeretett volna nézni neki.

Amióta hazaszorított az élet a falunkba, és közelebbi barátságot kötöttem Mózsival, ő nagy bánkódások közepette számtalanszor elsóhajtozta, hogy ideje volna újra megházasodni. Hiszen szegény megboldogult felesége, amikor annak idején örökre kihúzta a lábát a cipőből, nem kötötte ki sem élő szóval, sem írott végrendelettel egyedül maradó, gyámoltalan férjének az örök özvegységet. Annak pedig idestova közel tíz esztendeje. Mózsi néha hangosan is elárulta a terveit, s talán akarata ellenére, leleplezte előttem a gondolatait. De ki az ördög tud választani annyi hitvesi ágyba kívánczó fehérnép között? Az ujjain sorolta a számbajöhetőket, akik körül folyton ott kalandozott a képzelete. Vegyük például azt a bizonyos Kisferenc Jóskánét. Az bármely pillanatban hátat fordítana az urának, ha Mózsi intene neki egyet a szemével. Csakhogy annak is megvan a gyöngye oldala: kifolyik a markából minden pénz. Ha pedig az asszony pazarló, akkor jót adott az Isten a házasságnak. Nem gyermek ő már, benőtt a feje lágya, meg tudja hányni-vetni a lehetőségeket. Vagy aztán ott van az a mindig mosolygó, magát illegető Fejér Anna! Annak még legénykorában tette a szépet. De a sors úgy hozta, hogy Fejér Annát más vezesse pap elé, még az ő házassága előtt. A sors nagy rendezgető: azt is elintézte, hogy nem sokkal a Mózsi özvegységre jutása után Fejér Anna férje is hátat fordítson ennek a bús világnak. Akkoriban Mózsit még olyan szívetlelket leigázó bánat emésztette elhunyt felesége után, hogy nem volt neki kedve a Fejér Anna merengő kék szemébe vágyakozva belenézni. De belenézett más! Amikor aztán ő ráébredt, hogy mégis a régi szerelem a legédesebb, akkor már késő volt, mert erősen szárnyára vette a hír Fejér Annát.

Egy olyan cafat fehérnépet mégsem kötözhet az ember a maga élete mellé, örökre szóló esküvéssel.

Mózsai, özvegysege hosszú esztendei során, elrúgta a bolond bocskort. Úgyhogy azokról a hajadonokról, akik mostanában cseperedtek leánysorba, s alighogy kinyílt a csipájuk, nem is szabad beszélni előtte. Csak legyint reájuk. Mit kezdjen ő egy tapasztalatlan csit-rivel? Túlságosan zsengek és fiatalok egy olyan ember mellé, aki már mélyen benne gázol a férfikor bozótjában.

De ma, ezen a borkóstoló napon, amikor kiléptünk az öreg szőlősgazda udvaráról, Mózsai szívében mintha fény lobbant volna. Egy sugár, amely gyors villanással megvilágította elméjében az élet egyedül járható útját. Azt hajtogatta nekem, hogy ő már régen hallotta: ezek a bortermő vidékek asszonyban is jófajta nevelnek. Az itteni fehérnépek igen-igen szorgalmasak a munkában s a fukariságig kuporgatók. Hát ő régóta melengeti elméjében a gondolatot: az ő háza táját is éppen egy ilyen idevalósi nőszemély találná el a leginkább. Egy olyan asszony mellett aztán lehetne gyarapodni. Akár a szőlőültetéssel is kísérletezni lehetne, mert az értene hozzá!

Megállt az utca közepén, fújta a borszagú párát, csavargatta nagykabátom amúgy is fityegő gombját. s úgy magyarázta, hogy nem is igaz az, mintha az idevalósi fehérnépek mind csúnyák volnának. Az sem felel meg a valóságnak, hogy legtöbbjük ráadásul még szeplős is az erős szőkeségtől!

Nem igaz az! Aki ilyeneket híresztel, abból csak az irigység beszél. Irigylük a szőlőtermesztő gazdák jó módját. Ő pedig a leghatározottabban tiltakozik minden hasonló rágalom ellen! De különben is, mit számít az, ha szeplős egy fehérnép? Nem muszáj annak mindig az arcát nézni!

Akkor még nem sejtettem, hogy miféle horog akadt Mózsai gondolatainak sűrűjébe, s mi táplálja ezt a belenyugvó, bölcs filozofálgatást. Azon meg éppen nem csodálkoztam, hogy Mózsai szegényes hegyi életében rózsaszín álmokat ébresztett a hó alatt szunynyadozó nagy kiterjedésű szőlőtáblák s a pincékben

gömbölyű pocakkal pöffeszkedő boroshordók látványa.

Újra nyakunkba vettük hát a falut, és karjainkkal egyensúlyozva csúszkáltunk vissza ama első házhoz, ahol az a bizonyos öreg gazda lakik. A férfi kinézett az ajtón, s vastag bajusza alatt morgott valamit, nagyon kelletlenül. Rideg volt és barátságtalan. Mindössze annyit tett meg a tiszteletünkre, hogy félszájjal odaszólt az udvar végében láncát rángató s veszettül csaholó szürke kutyának. Az vicsorogva húzódott vissza a vackába, de olyan rosszindulatú szemekkel nézett azután is, hogy legszívesebben hátat fordítottunk volna az egész háznak.

A gazda gyanakvó szigorúsággal vett szemügyre, bozontos szemöldöke alól úgy nézett ránk, mintha rosszban sántikálókra gyanakodna.

Mózsai rávigyorgott azzal a fekete cigányképével, s szinte lelkendezve kiáltotta oda a lépcsősor legfelső fokán mereven várakozónak:

– Hát mégis vennők abból a borból, öreg! Jobbra a harmadik hordó!

Eszébe se jutott most már a gazdának, hogy befelé tessékелjen. Nyilván nem nézte ki belőlünk a komoly vevőt. Kurtán felelte:

– Én megmondtam az árát, és slussz.

– Jó jó – akarta kezdeni Mózsai, ahogy a vásárnál szokás.

– Tíz lej litere, és slussz! – hangzott a vitát nem tűrő rövid válasz.

Társam ragaszkodott a szokásos vásári formaságokhoz, s akarta kezdeni az alkut. Nem azért, mintha sajnálta volna literjéért azt a tíz lejt. De hát mindegyiknek meg kell adni a módját:

– Már persze, ha össze tudnánk fézni – mondta.

Erre a gazda kezével megfellebbezhetetlen mozdulatot tett a hideg levegőben, és mérgesen kiabálta:

– Slussz, slussz, slussz!

„Na, ha slussz, hát legyen slussz!” – suttogta Mózsai az orra alatt kedveszegetten. S amikor megfordult a sarka körül, és a téglából épített boltíves kapu felé indult, magam is azt hittem, hogy végképp távozni

akar. De nem. Mózsi a nagykapunak esett neki, mintha a saját udvarán sürgölné, teljesen otthonosan. Kinyitotta a kaput, aztán kiment az utcára, zablájánál fogva megragadta a jobbfelöli lovacskát, és bevezette a járművet az udvarra, hátra egészen a terméskő alapozású zömök melléképületig, amelynek közepét a tágas csűr foglalta el. Mózsi egész a bejáratig kormányozta a lovakat, aztán bent a csűrben a sarokból felölelt egy halom jó száraz szénát, a lovak nyakáról lekasztotta az abrakostarisznyát, és szét-szórta előttük a kótot.

– Hadd egyenek. Errefelé még a széna is jobb. S né, milyen cementvályú van az udvaron! Meg is itatok majd. – Így elmélkedett a fülem hallatára, olyan magabiztos nyugalommal, mintha nem is állna ott a ház gazdája a lépcsősor legfelső fokán, és nem szemlélné elképedve, hogy mi történik az ő udvarán.

Elhiszem, hogy Mózsinak igen-igen kedvére volt ez az udvar s a benne ágaskodó melléképületek, a kerek kút meg a cementvályú. Hiszen nálunkfelé álmában sem lát ilyent az ember. Nyilván a közeli falvak szász lakosságától tanulták az építkezést, vaskos téglapépületekkel, zárt udvarral, mintha várba zárkoznának. Tőlük sajátították el a kék kötényt s a szürke posztóharisnyát is.

Miután a lovakat ellátta, Mózsi leült a csűrkapu zárófájának végére, fél lábát a földre nyugtatta, s másikkal a levegőbe kalimpált. Ki tudja, mit forralt magában. A gazda egy szót sem szólt, csak meresztette a szemét, nem kis elszörnyedéssel. Úgy állott, mintha odafagyott volna a lába a lépcsőfokhoz. Mikor aztán én is közelebb léptem, Mózsi föl pattant ültéből, tarisznyát kotort elő a szán ülése alól, s a tarisznájából füstölt szalonnát és erősen morzsálódó kenyeret halászott ki. „Fogja, s egyék” – mondta, kezembe nyomva a vasnyelű bicskot is. Azzal neki-vágott egyenesen a ház ajtajának, föl a terméskövekből rakott lépcsősoron, s be is nyitott volna szó nélkül, ha a gazda útját nem állja.

– Egy asztalkendő kéne az úrnak! – mutatott felém, az öreg fülébe kiabálva.

„Az úrnak!” – Szinte elnevettem magam. Mózsi tekintélyt akart varázsolni körém, s ezzel térdre kényszeríteni a vénember makacsságát és zárkózottságát. De szándékát nem koronázta siker: nyilván a gazda szemét sem kerülte el a nagykabátom kopottsága. Csak rázta a fejét tiltakozva, sőt karjait kitérve, keményen megragadta a két kőoszlopot, úgy-hogy testével fedezte Mózsi előtt az ajtót.

– Nincs! Nem lehet! Mosás van, ott vannak az asztalkendők!

Társam töprengett kicsit, s a dugába omlott behatolási kísérlet után visszatért hozzám. Olyan szemekkel sandítgatott a házigazdára, ahogyan az ő kutyája nézegetett bennünket, amikor csendre intette a vénember. Nem volt mit tenni: Mózsi szelt egy karéj kenyeret, s szétnézett, hol lehetne valami asztalnak megfelelő alkalmatosságot találni.

– Ha volna benne egy szemernyi becsület és vendéglátó tisztesség, behívhatna a házba. Cudar hideg van idekint. A kezem hozzáfagy a bicsok nyeléhez.

A kenyér sárgás színű volt, mert nálunkfelé sütéskor máléliszttel vegyítik a búzát. Nálunk ilyen kenyérral él a nép. Lehet, hogy ezen akadt meg a gazda szeme, de tény, hogy úgy nézett bennünket, akár a közönséges rablókat.

Állt a küszöb előtt, kitartóan őrizve az ajtót.

Mikor a vékony füstölt szalonnát kezébe vette Mózsi, azt mondta:

– Híres szalonnát tudnak készíteni errefelé. Azt is a szászoktól lopták. Vastag, mint a tenyerem, hófehér, füstöletlen, s a só vastagon áll rajta. Régebben én is ettem – sóhajtotta epekedve. Aztán a kenyérről elmélkedett: – A kenyérük is olyan, akár nálunkfelé az ünnepi kalács. Nem ilyen málés. Behívhatna az öreg, s megvendégelhetne... De ha az ember feleségül venne egy idevalósi fehérnépet, volna ám mit aprítani a tejbe! Volna mivel öntözgetni a torkát! Igaz, hogy a rokonsággal bevásárolna. Smucig nép lakik errefelé. Már nálunkfelé, ha valaki borvásárló szándékkal beállítana egy házba...

A félbetört mondatot lenyomtatta egy falat szalonnával.

Persze, a Mózsi ábrándjain és elmélkedésein nem lehetett elindulni már azért sem, mert nálunkfelé nincsen bor...

Közben a mérges kutya is, amióta előkerült az ülés alól a csikos tarisznya, célszerűnek vélte fegyverszünetet kötni a betolakodó idegenekkel. Leheppent a hátulsó felére, sóváran nézte az ételt, s minden falatnál csóválni próbálta a farkát szaporán. Mózsi emberséges ember volt, s hogy szent legyen a béke, nem sajnált néha egy-egy darabka kenyeret odavetni a kegyeinket keresőnek.

Miután annak rendje és módja szerint megtörülgette s bekattintotta, majd zsebre csúsztotta a bicskát, már csak leöblíteni kellett volna a zsíros ételt. Ekkor azt mondta a gazdának félreérthetetlen célzással :

– Jófajta borok vannak errefelé. Szalonnára különösen jól csúszik a bor.

Mire végérvényesen elborult a házigazda arca, s szinte szembeköpött bennünket, ahogy visszafeleselt:

– A jó bort meg is kell fizetni, nemcsak meginni. Tütü – mutatta, kezét szájához emelve. – Maguk csak tütü! Hát azt nem! Az nikszt! – rázta tiltakozva a mutatóujját. Aztán ujja begyét morzsolgatta, nekünk mutogatva. A pénzre célzott. Mózsi értelmes ember lévén, azonnal fölfogta a titokzatos jelek értelmét, s készségeskedett:

– Mi meg is fizetjük. A fene kívánja ingyen. Szóval tíz lej literje?

– Tíz lej, és slussz! Vagy kell, vagy nem!

– Kelleni kéne vagy három vederrel...

Igaz, hogy csak két darab ötлитres korsót hoztunk magunkkal, de már átláttam a Mózsi szándékán: úgy okoskodik, hogy megvesz három vederrel, abból egyet elszállít most, a többiért pedig újra elszánkázik ide a bortermelő községbe. Ő tudja, miért.

A gazda lennebb ereszkedett egy lépcsőfokkal, s Mózsi is közelebb lépett. Megindult a komoly tanácskozás. Úgy tűnt, hogy a gazdának is fölengedett a

befagyott nyelve. Még gesztikulált is a szavakhoz, ahogy tárgyalgattak kettesben. Csak az eredendő zordság és keménység nem akart enyhülni az ábrázatán. Néhány hangosabb szót kivettem:

– Sietni kell... Nem lophatom a napot három veder borért...

– Hiszen szó lehet akár öt vederről is – engedékenykedett Mózsi.

Mit akarhat annyi borral? – hüledeztem magamban. Még a Pálfi Zsiga lakodalmára is csak négy vederral vásároltak, pedig az nagygazda legény a mi falunkban!

Mózsi füzte a szót, fészkelődött, próbálkozott:

– Hideg van idekint, a lábam már alig érez a csizmában. Azt gondoltam, hogy egy kicsit megfűttözdünk odabé a házban.

Őrizte a küszöböt, mint valami hűséges kutya, szemét le nem vette volna az ajtóról, minden vágya az: volt, hogy behatoljon a falak közé, nem tágított. De a gazda hajthatatlan maradt. Megrázta a fejét:

– Majd a pincében... Ott meleg van... Ott lehet melegedni...

A ház ajtaja tehát, másodszori látogatásunk alkalmával, még csak meg se nyílt előttünk. A gazda pedig, afféle dölyfös várúrként lesétált a lépcsősoron, kezében a nehéz kulcsokat csörgetve. Lassan lépegetett, kicsit húzta a lábát, s Mózsit mindenütt maga előtt terelte, mintha attól félne, hogy az egy óvatlan pillanatban mégis beszökik a házba.

A pincében, az egymásra boruló téglaboltozatok alatt, valóban enyhébb volt az időjárás. Nagyokat szippantottunk az alkohol szagától terhes levegőből: mellünk földuzzadt, lelohadt, akár a kovács műhelyében a fújtató, de gyötört a szomjúság is: a kenyér meg a szalonna nagyon sürgette az italt. Mózsi döngő léptekkel járkált a hordók közt, s miközben a gazda egy üvegbe csorgatta az aranysárga itókát, fél szemmel vigyázva kísérte Mózsi mozdulatait. Az ismét törte valamiben a fejét, egyre vakargatta a füle tövét. Egy-egy testes hordó mellett megállapodott, s hosszasan elmerengett. Végül odahajolt a gazda füléhez

– isten tudja, miből vélte, hogy egy kicsit nagyot hall –, s belekiáltotta:

– Szép leányok teremnek errefelé, hallja-é!

E pillanatban valóban rájött a süketség a vénemberre. A szeme se rebbent. Szorgalmas tevékenységébe teljesen elmerülve töltögette, csorgatta, méricskélte a bort. Mózsi, ha már elkezdte, szükségesnek vélte folytatni is:

– Én pedig özvegy ember vagyok. Szeretnék megházasodni. Van néhány hold földem. Két lovam. Ej, milyen szőlősoldalt lehetne beültetni ott nálunkfelé! – S olyan mozdulatot tett, mintha meg akarná ráncigálni az öregember mit sem halló füleit.

Mivel nem kapott választ, hirtelen elhatározással megragadta a gazda kezét, azt, amelyikben a kancsót fogta:

– Hó! Álljunk meg! Mennyit mért? Öt literrel? Na, az elég is lesz! A többit majd máskor!

Az öregnek megrándult az arcizma. Látszott, hogy mérgelődik, becsapottnak érzi magát. Mózsi pedig vigyorgott. S mikor a csapot már elzárta a gazda, az én emberem hirtelen kihúzott az ujjasa alól egy literes üveget (magam sem tudom, mikor rejtette oda), s azt mondta:

– Azazhogy mérjen ide egy üveggel külön. Nehogy megfagyjunk az úton.

A pénzt tisztességesen leszámolta. Kicsit ügyetlenül rakosgatta egymásra a papírbankókat, nagyokat nyálazott az ujján, látszott, hogy nem sok gyakorlata van a pénzszámlolásban.

Feltelepedtünk a szánra, s a lovak türelmetlenül kapáltak első lábaikkal. Futhatnékjuk volt: jól beza-báltak a szénából. Itatni azonban elfelejtett Mózsi. Már bepónyáltuk magunkat a lószagú pokrócba, s lábunknak is kényelmes helyet kerestünk a szénában, de Mózsi csak fogta a gyeplőt, nem indított. Hanem ehelyett, ott a gazda szeme láttára, az udvar kel-lős közepén, kézbe vette az utóbb telitöltött literes üveget, odanyújtotta nekem, aztán ő simította félre keskeny fekete bajuszát, és akkorát húzott belőle, hogy csak úgy mozgott az ádámcsutkája. Utána na-

gyot törült a száján, s vigyorogva nézett a ház egykedvűen báméskodó gazdájára. Azon helyben váltottunk néhány csókot az üveg szájával, és tartalmát sikerült felére apasztanunk. Mintha ezzel akarta volna Mózsi megmutatni a mogorva vénembernek, hogy mennyi borral kell megvendégetni a becses vendéget.

Végre is a gazda volt az, aki elunta a szán mellett való álldogálást, s indulni akart a kapunak, hogy kinyissa: hadd tűnjünk el már az udvaráról, az ördögbe! De Mózsi utánakapott, megragadta a kabátja szárnyát, visszahúzta, és kezét nyújtott neki, úgy, ahogy azt az illendőség megköveteli. Búcsúzásul jó hangosan magyarázta, miközben buzgón szorongatta és rázogatta a szeplős, bütykös kezét:

– Ha felénk jár, aztán ne menjen el szó nélkül a házam előtt! Keressen meg okvetlenül. Én szívesen látom majd egy darabka kolbászra, bent a házban, jó melegben, terített asztal mellett. S még innivaló is kerül majd az asztalra, bár mi nem termelünk bort. De ne felejtse el meglátogatni, érti-é?!

A másik szaporán bólogatott. Talán már nem is volt olyan zord és fagyos az arca. Még el is mosolyodott a félelmetes nagy bajusz alatt. Erősen hálás volt a szíves meghívásért, s nem győzte köszönni. Tehát megértette, amit Mózsi tudtára akart adni. Megértette, mert mentegetőzve magyarázkodni kezdett:

– Ami azt illeti, ha tőlem függne, én is behívtam volna magukat. Én is szeretem a vendéget. De a leányom nagyon különös teremts. Nagyon-nagyon különös. Éppen olyan, mint szegény anyja volt. Nem szívlelheti a vendéget. Nem nézhet senkit a házban. Pedig egy fiatal leánynak kedvesnek kéne lenni, ránevetni a látogatóra, sürögni-forogni, abroszt teríteni, kolbászt hozni. De ez az enyém, ez nem. Ez valósággal döf a szemével. Megeszi az életemet. – És úgy legyíngtetett a kezével, mintha végső reményének tovaszálló fátyola után kapkodna a levegőben. Olyan bánatos képet vágott, s akkora szomorúság érzett a hangjából, hogy ridegségét már föl sem róttuk neki. Még meg is sajnáltuk.

Mózsai kintről az utcáról, ahogy a lovak visszafelé kanyarodtak a mi falunkba vezető útra, s lassú futásnak eredtek, még egyszer-kétszer visszatekintett, mintha attól tartana, hogy az öreg szőlős gazda árnyéka a nyomunkba szegődött, és követ bennünket. Már kiérkeztünk a falu magasan épített házainak csukott ablakú sorai közül, amikor aztán fontolkodva magyarázni kezdte nekem: milyen szerencse, hogy nem mérette ki mind az öt vederrel. De még a hármat sem! Drága is ez a bor, nem éri meg az árát. Olcsóbban is kaphattunk volna. De hát ő mindenképpen szeretett volna a szeme közé nézni annak a nőszemélynek, aki bujkált előlünk. Most már érti. Jobb is, ha elrejtőzik az emberek elől az olyan magának való, besavanyodott fehérchseléd. Hiszen ilyent otthon is kaphat eleget az ember, nem is kell nagyon keresgélne. Nincs keservesebb nyomorúság az ember életében, mint egy olyan asszony, aki ferde szemmel nézi a küszöbön olykor bebotló cimborákat, komákat. Az olyan mellett pokol a férfi élete...

S hogy az életnek minden rossz pillanata minél előbb feledésbe merüljön, újra előrántotta kebléből a félig kiürült üveget, s mi újra rátapadtunk szomjas ajkainkkal a hideg, de kellemesen szédítő szájra.

Majd odacserdített korbácsával a lovak közé, elkurjantotta magát, mire a két apró csikó, akárha a bőréből akarna kiugrani: veszettül taposni kezdte a jeges utat. Szólt nyakukon a csengő, hangja betöltötte az egész völgyet, s csattogtak a télire sarokszegekkel fölszerelt patkók, még szikrát is hánytak olykor, jeléül, hogy jófajta acélból kovácsolták őket.

Fülünk mellett vékonyan, keserves dallamokat trillázva füttyült a szél, mely a néma hótakaró alatt dermedező völgyekből támadt. Mintegy kísérő zenéül szolgált ez a csengők csilingeléséhez és a patkók vidám csattogásához, no meg a lovak gyakori szemérmetlen szellentéséhez.

Mózsai föltúrte ujjasa báránybőr gallérját, és fülére mélyen ráhúzta a borzas fekete kucsmát. Amint felém fordult, jóformán csak az alkoholtól ragyogó fekete szeme látszott:

– Szegény öreg! Ő is jól áll a leányával! Mégiscsak igaz, amit mindenféle mondanak, hogy igazi sorvadt szívű az itteni fehérnép. Osztán szeplős is mindegyik, akár a pulykatojás! Kinek kellene olyan aszszony a házhoz? Sze csak egyszer élünk! Igyuk ki legalább fenékgig az öröm poharát! Azt, amit kínál az élet! Hát nem igaz? – Kiköpött oldalt, a mellettünk tovacsusszanó hóra. – Pihá! Bolond az is, aki ilyen fehérréppel nyomorítja meg az életét!

Az üveg alján még maradt vagy két ujjnyi. Mózsi meglocsoztatta, alaposan szemügyre vette, s újból a markomba nyomta. Aztán ő tapadt rá az üveg szájára nagy mohósággal. S azt mondta:

– Tyű, a teremtésit ennek a bús életnek! Csak az a Fejér Anna ne volna olyan, amilyen! Mert az sem kellemes, ha túlteng a „jószívűség” a fehérrépben! Pedig annak az Annának olyan forró a teste, hogy még éget, akár a gyertyánfa tüze! Meg kell perzselődnie mellette az embernek! Híjj, az úristenit!

S azzal nagyot lendített az üres üvegen. Mint valami ősi buzogányt, megforgatta néhányszor a feje fölött, majd hatalmas ívben elröpítette, be a hóból kiágaskodó kukoricakocsányok közé. Kissé fölbillent ültéből, s úgy figyelte az üveg útját a levegőben. Mire visszaheppt az ülésre, már rá is zendített egy szilaj nótára. Kieresztette a hangját, s belekurjantott a völgyekre nehezedő csöndbe.

A két apró, tüzes paripa biztatásnak vélte a kieresztett kurjantásokat. Még jobban megfeszítették a hámistrángot, s repültünk, szinte elszakadva a jégkéreggel bevont anyaföldtől. A szán pedig, mintha neki szállt volna fejébe a fősvény gazda bora: jobbra-balra csúszkált a csikorgó úton, s dobálta a farát részezen.

Csókfalva, 1936